

Pr. asist. drd. Constantin I. Oancea

**LECTURA ȘI INTERPRETAREA
SFINTEI SCRIPTURI
ȘI FOLOASELE ACESTORA, ÎN TEOLOGIA
SFÂNTULUI VASILE CEL MARE**

Între marii Sfinți Părinți capadocieni ai secolului al IV-lea creștin, se remarcă personalitatea uriașă a Sfântului Vasile, supranumit pe drept „cel Mare“, ierarh, teolog, apologet, exeget, liturgist, ascet și filantrop, așa cum rezultă din viața și opera sa.¹ Activitatea sa literară este marcată și de interesul deosebit pentru citirea și tâlcuirea Sfintei Scripturi, după cum se constată în scrierile sale: 9 omilii la „Hexaimeron“, 14 omilii la 13 psalmi „și 10 omilii, în care explică diferite texte biblice“; însă se poate afirma că întreaga sa opera literară nu este decât un vast comentariu al Sfintei Scripturi.² De asemenea, în lucrările: „Despre Sfântul Duh“, „Epistole“, „Asceticile“, „Regulile morale“, „Regulile mari“, „Regulile mici“, „Constituțiile ascetice“ etc., prezintă învățăturile dogmatice și morale ale Bisericii creștine fundamentate scripturistic. Toate acestea demonstrează că Sfântul Vasile cel Mare era foarte preocupat de studiul Sfântei Scripturi, pe care o numește: „Sfânta sau Sfintele Scripturi“, „Dumnezeiasca Scriptură“, „Scriptura cea insuflată de Duhul Sfânt“, „Scriptura“, „Cuvintele dumnezeiești“ etc., sintagme prin care introduce în scrierile sale texte biblice. De pildă, profesorul de drept bisericesc, Iorgu D. Ivan, cel care a tradus volumul cuprinzând lucrările

1. Sfântul Vasile cel Mare, *Scrieri* – Partea I, traducere, introducere, note și indici de pr. D. Fecioru, col. P.S.B., vol. 17, Ed. IBMBOR, București 1986, p. 35-46.

2. Pr. prof. dr. C. Cornițescu, *Sfântul Vasile cel Mare, interpret al Sfintei Scripturi*, în „Ortodoxia“, 2, 1980, p. 308.

as-cetice ale Sfântului Vasile, în Studiul său introductiv, afirmă: „Urmărind ordinea în care sunt expuse «Regulile morale» și diferitele aspecte care pot fi luate în considerare pentru fiecare regulă, cu numărul mare de texte din Sfânta Scriptură, care ajută la lămurirea lor, se desprind clar extraordinarul său tact pedagogic, profunda cunoaștere a Sfintei Scripturi și tehnica interpretării corecte a textelor, dovedind că în întreaga Sfântă Scriptură a Noului și Vechiului Testament există deplină armonie.”³ El însuși mărturisește că a fost „educat de la început de părinți creștini, de la care“ – spune – „am învățat din copilărie Sfintele Scripturi, care mă conduc la cunoașterea adevărului.”⁴ Lectura și interpretarea profundă a Scripturii l-au ajutat să-și conformeze viața cu adevărul dumnezeiesc.

1. Lectura Sfintei Scripturi în viziunea Sfântului Vasile cel Mare

Lectura Sfintei Scripturi este „prima și cea mai simplă interpretare,“ care îl ajută pe om să cunoască direct „voia și cuvântul lui Dumnezeu,“⁵ fiind primul pas spre aflarea adevărului mântuitor. De aceea, Sfântul Vasile recomandă „cercetarea Sfintelor Scripturi“ deoarece este „calea de căpetenie pentru descoperirea adevărului mântuitor, pentru că în ele ni s-au transmis atât poruncile privitoare la faptele noastre, cât și viețile fericitorilor bărbați care stau în fața noastră, vrednice de a fi imitate ca niște icoane vii ale viețuirii în Dumnezeu.”⁶ De asemenea, apreciază în mod cu totul deosebit la episcopul Optim din Antiohia Pisidiei, „întreaga purtare de grijă față de Biserică, precum și interesul pentru lectura Sfintelor Scripturi“ și de aceea spune: „Am dat slavă lui Dumnezeu, rugându-L să reverse din bunătățile Sale peste cei care-mi aduceau o astfel de scrisoare, precum și celui care mi-a scris-o.”⁷ Acest ierarh îi cere să-i explice anumite cuvinte din Scriptură, motiv de mare bucurie pentru Sfântul Vasile, care nu întârzie a-i da

3. Sfântul Vasile cel Mare, *op.cit.*, Partea a II-a, traducere, introducere, indici și note de prof. Iorgu D. Ivan, col. P.S.B., Ed. IBMBOR, București, 1989, p. 29.

4. *Ibidem*, p.74.

5. Pr. prof. dr. C. Cornițescu, *op.cit.*, p. 312.

6. Sfântul Vasile cel Mare, *op.cit.*, Partea a III-a, traducere, introducere, note și indici de pr. prof. dr. Constantin Cornițescu și pr. prof. dr. Teodor Bodogae, col. PSB, Ed. IBMBOR, București, 1988, p. 119-120.

7. *Ibidem*, p. 530.

8. *Ibidem*, p. 193.

răspunsul. De asemenea, ucenicului său, Hilon, îi recomandă, printre altele: „Nu uita nici citirile, în primul rând cele din Noul Testament, pentru că din Vechiul Testament adeseori ne putem vătăma, nu pentru că s-ar afla acolo scrieri vătămătoare, ci pentru că judecata celor care s-ar putea rătăci este neputincioasă. *Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățatură (II Timotei 3, 16)*. Toate pâinile sunt hrănitoare, dar pentru bolnavi, ele pot fi păgubitoare, de aceea nici în Vechiul Testament nu se cuprinde nimic spurcat, dar dacă totuși cineva crede că acolo s-ar găsi ceva necurat, acela să nu uite că doar după mintea lui se poate vorbi de necurăție acolo. *Toate să le încercați, țineți ce este bun. Feriți-vă de orice înfățișare a răului (I Tes. 5, 21-22)*, căci *toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos*“ (I Cor. 6, 12)⁸. Prin aceste cuvinte, atrage atenția novicilor să lectureze părțile mai ușor accesibile ale Sfintei Scripturi, celelalte urmând să fie citite după maturizarea duhovnicească. Tot în acest sens, adresându-se tinerilor și vorbindu-le despre superioritatea vieții veșnice, le face cunoscut că „spre viața veșnică ne conduc Sfintele Scripturi, care ne instruiesc cu cuvintele lor pline de taină. Dar pentru că nu-i cu putință, din pricina vârstei voastre, să înțelegeți adâncimea cuvintelor Sfintei Scripturi, deocamdată să ne exercităm mai dinainte ochiul sufletului, ca în umbră și în oglindă, cu alte învățături, care nu se deosebesc cu totul de ale noastre... trebuie să stăm de vorbă cu poezii, cu scriitorii, cu oratorii și cu toți oamenii, de la care am putea avea vreun folos oarecare pentru cultivarea sufletului.... Să ascultăm învățăturile sfinte după ce am fost inițiați mai întâi în literatura profană. După ce ne-am obișnuit să privim soarele în apă, putem să ne îndreptăm privirile și spre lumina lui.“⁹ Prin urmare, accesul la Sfânta Scriptură se face treptat, printr-o pregătire prealabilă, pornind de la acea înțelepciune profană, care nu vine în contradicție cu adevărul divin, dar îi poate facilita înțelesul. Ca exemple, sunt prezentați Moise și Daniil. Primul „s-a apropiat de contemplarea Celui ce este, numai după ce și-a exercitat mai întâi mintea cu învățăturile egiptenilor, al doilea, pe când era în Babilon, numai după ce a învățat bine înțelepciunea haldeilor, s-a apropiat de învățăturile dumnezeiești.“¹⁰ Așadar, lectura biblică este necesară pentru

9. *Ibidem*, Partea I, p. 567-568.

10. *Ibidem*, p. 568.

11. *Ibidem*, p. 71.

12. *Ibidem*, p. 306.

aflarea adevărului divin mântuitor, însă presupune anumite calități, pe care trebuie să le posede interpretul.

2. *Calitățile interpretului Sfintei Scripturi*

Sfântul Vasile cel Mare arată că adevărul exprimat de Sfânta Scriptură nu poate fi primit de oricine și oricum, ci numai printr-o pregătire sufletească deosebită. Astfel, cel care voiește să audă cuvintele Sfintei Scripturi „trebuie să fie curățit de patimile trupului, să nu fie întunecat de grijile lumești, să-i placă să muncească, să-i fie dragă cercetarea și să se uite pretutindeni de jur în jurul lui, de unde ar putea căpăta vreun gând vrednic de Dumnezeu.”¹¹ „Cel care nu-i apropiat, prin fapte, de Dumnezeu nu poate vedea lucrurile lui Dumnezeu cu ochii curați ai minții”¹². Cercetarea Scripturii presupune din partea interpretului, în primul rând, o viață religios-morală aparte, detașată de patimile și grijile lumești, dacă dorește să-L cunoască pe Dumnezeu. „Atâta vreme cât ne îndeletnicim cu lucrurile din afara lui Dumnezeu, nu putem cuprinde cunoașterea lui Dumnezeu. Care om, îngrijindu-se de cele ale lumii și afundându-se în ispitele trupului, poate să fie cu luare-aminte la cuvintele despre Dumnezeu și să fie îndestulător de pregătit pentru contemplarea unor lucruri atât de mari?... Cel ce simte nevoia cunoașterii lui Dumnezeu va trebui să fie în afară de toate acestea, să se scape de patimi și așa să primească cunoașterea lui Dumnezeu.”¹³ Pentru primirea și păstrarea adevărului revelat, interpretul trebuie să aibă gândurile curate: „Iar dacă vrem ca sfatul lui Dumnezeu să rămână statornic și tare în inimile noastre, trebuie neapărat să fie risipite mai întâi din noi gândurile omenești. După cum cel ce vrea să scrie pe o tăbliță de ceară trebuie, mai întâi, să șteargă ce-a fost scris mai înainte, întinzând bine ceara și așa să scrie literele pe care le vrea, tot așa și inima care voiește să primească în chip lămurit cuvintele dumnezeiești trebuie să fie curățită de gândurile cele potrivnice.”¹⁴ Sfântul Vasile atrage atenția asupra modului receptării cuvântului biblic: „Să ai urechile deschise spre ascultare și mâinile pregătite spre împlinirea celor pe care le auzi. Să ai gura tăcută și inima atentă. Să nu participi la

13. *Ibidem*, p. 306-307.

14. *Ibidem*, p. 256.

15. *Ibidem*, Partea a II-a, p. 65.

16. *Ibidem*, Partea I, p. 84.

17. *Ibidem*, p. 72.

glume, dar să fii prudent și înțelept pentru ascultările salvatoare ale Dumnezeieștilor Scripturi.¹⁵

Cel care citește sau interpretează Sfânta Scriptură, cu scopul de a descoperi adevărul mântuitor, trebuie să fie călăuzit de același Duh Care i-a inspirat pe agiografi și va fi călăuzit în acest sens, în măsura în care are o credință puternică și o viață morală ireproșabilă. Ca exemplu de credință și trăire morală demn de urmat este profetul Moise, la care este invitat să ia aminte interpretul. Așadar: „Înainte de a cerceta înțelesul cel adevărat al cuvintelor Scripturii, înainte de a afla cât de adânc este sensul lor“, să-și amintească de personalitatea religios-morală a lui Moise. Aceasta îl va ajuta în vederea descoperirii sensului adevărat al cuvintelor sfinte, pe care Moise le-a auzit de la Dumnezeu. Fără aceste calități morale și intelectuale, pe care le-au avut Moise și toți ceilalți agiografi ai Vechiului și ai Noului Testament, nu este posibilă interpretarea corectă a Sfintei Scripturi. Cercetarea cuvintelor scripturistice constă în descoperirea sensului lor adevărat, anume sensul voit de autor, deoarece scopul acestei cunoașteri este „mântuirea“ omului¹⁶.

Sfântul Vasile întemeiază calitățile interpretului Sfintei Scripturi pe însușirile morale și intelectuale întrunite de Moise, pe care-l caracterizează astfel: „Moise, acel bărbat vestit, despre care Scriptura a dat mărturie că era plăcut lui Dumnezeu încă de pe când era copil de sân. Pe acesta l-a înfiat fiica lui Faraon, l-a crescut împărătește și i-a dat pentru instruirea lui dascălii înțelepți ai egiptenilor. Moise a urât tirania și s-a reîntors la smerenia celor de un neam cu el, *alegând mai bine să pătimească împreună cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă desfătarea cea trecătoare a păcatului (Evrei II, 25)*. “ El era iubitor de adevăr, „avea o ură firească față de rău, a luptat împotriva celor răi cu prețul vieții sale“ și „fiind izgonit de cei cărora le făcuse bine, a părăsit cu bucurie viața zgomotoasă egipteană“, de aceea pleacă în Etiopia unde, timp de patruzeci de ani, „s-a ocupat cu contemplarea existențelor. Când era de optzeci de ani, a văzut pe Dumnezeu, atât cât este cu putință unui om să-L vadă; dar, mai bine spus, atât cât nimeni nu L-a putut vedea, după cum dă mărturie Însuși Dumnezeu: „*Dacă va fi între voi un profet al Domnului, în vedenie Mă voi face cunoscut lui și în somn voi grăi cu el; tot așa am grăit și cu slujitorul Meu, Moise, care este credincios în toată casa Mea. Cu el grăiesc gură către gură, la arătare și*

18. *Ibidem*, p. 84.

19. *Ibidem*, Partea a III-a, p. 385.

aievea, iar nu în ghicituri.“(Numeri 12,6-8). Deducem de aici, că Moise posedă și o cultură profană solidă, deoarece a beneficiat de o instruire din partea celor mai învățați dascăli de la curtea lui Faraon, instruire de care se bucurau doar moștenitorii tronului. Educația moral-religioasă o dobândise, presupunem, de la mama sa, care i-a fost aproape, fiindu-i încredințată ca doică. De la aceasta află că este fiul ei și, prin urmare, aparține poporului evreu. Mama sa l-a crescut și educat în spiritul dragostei față de credință și de neam, și de respect față de adevăr și dreptate. O confirmă atitudinea pe care o manifestă față de adevăr și față de rău: iubește adevărul și respinge răul, luptând împotriva celor răi, până la sacrificiu. Numai un astfel de om „*despărțit de desfătarea cea trecătoare a păcatului*“ (Evr. 11, 25) putea, în liniște, să se ocupe de „contemplarea existențelor“ și să aibă parte de cel mai fericit dar posibil – darul vederii lui Dumnezeu. Moise pornește de la creație prin intermediul Revelației naturale și ajunge la Creator. Dumnezeu Creatorul îi face cunoscut pe calea Revelației supranaturale cum a adus lumea din neființă la ființă. Cele auzite de la Dumnezeu sunt istorisite de Moise în cărțile sale.

Sfântul Vasile invită auditoriul să ia aminte la „*cuvintele adevărului, grăite nu în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești (I Cor. 2, 4), ci în cuvinte de învățătură ale Duhului (I Cor. 2, 15), care nu au scopul să aducă laudă de la cel ce le ascultă, ci mântuire celor ce sunt instruiți de ele.*“¹⁷ Prin această afirmație, se subliniază superioritatea mesajului biblic față de orice învățătură omenească, atât ca mod de transmitere, cât și ca scop. Deducem de aici că, pe lângă pregătirea duhovnicească, interpretului Sfintei Scripturi îi este necesară și o vastă cultură profană, pentru a-și atinge scopul în demersul său exegetic.

3. Scopul interpretării Sfintei Scripturi

Referitor la interpret, susține că acela trebuie să țină cont de scopul urmărit de Sfânta Scriptură. Respectând acest principiu, Sfântul Vasile spune: „*Dacă, cu ajutorul Duhului, nu mă voi depărta de scopurile urmărite de Scriptură, atunci n-am să fiu socotit vrednic de respins. Și, cu ajutorul harului lui Dumnezeu, voi zidi și eu, cât de cât, Biserica lui Dumnezeu.*“¹⁸

20. *Ibidem*, p. 346.

Sfântul Vasile mărturisește că interpretarea Scripturii o face „cu ajutorul Duhului“ sau „cu ajutorul harului lui Dumnezeu,“ ceea ce înseamnă că și hermeneutul trebuie călăuzit de același Duh Care i-a inspirat pe agiografi, ca o condiție esențială pentru zidirea Bisericii lui Dumnezeu. Prin „zidirea Bisericii,“ vrea să spună instruirea credincioșilor prin expunerea corectă a adevărului revelat, în vederea însușirii, trăirii lui și mântuirii. Interpretul descoperă că Dumnezeu „a rânduit să fie scris în Scriptură toate acelea care duc la zidirea și desăvârșirea sufletelor noastre“.

4. Sfânta Scriptură și adevărul de credință

Într-o scrisoare adresată episcopului Amfilohiu de Iconium, despre canoane, Sfântul Vasile subliniază că, în formularea dogmelor drepte-credințe, „pentru noi, arbitru este Scriptura cea insuflată de Duhul Sfânt, de aceea, cei la care dogmele sunt de acord cu cuvintele Scripturii vor câștiga de partea lor votul adevărului.“¹⁹ „Învățătura întreagă“ (de credință), spune marele ierarh în Epistola „Către Eupaterios și către fiica sa,“ „o întărim prin citate din Sfânta Scriptură ca să lămurim pe cât se poate orice neclarități, să dăm cât mai multe dovezi și să întărim orice exprimare corectă a credinței.“²⁰ Răspunzându-i unei întrebări, îl îndeamnă pe episcopul de Iconium să „cerceteze cu amănunțime Sfânta Scriptură și atunci dezlegarea problemei va veni de la sine.“²¹ Așadar, o simplă citire a Bibliei nu este suficientă pentru descoperirea sensului adevărat al cuvântului dumnezeiesc; poate crea confuzii. Dar există și riscul falsificării înțelesului cuvântului scripturistic, atunci când interpretul ia ca reper propria cugetare, când îl adaptează la mintea sa. Consecința unei astfel de tâlcuiri este erezia. Vorbind despre erezia lui Arie, Sfântul Vasile spune: „Cuvintele Dumnezeieștii Scripturi, pe care dușmanii le mânuiesc deformându-le după cugetul lor propriu și pe care ni le pun în cârcă spre pierderea măririi Fiului Cel Unul-Născut, să le examinăm în același fel și, după putințele noastre, să le explicăm înțelesul.“²² Sfântul Vasile a arătat în scrierile sale, „că acolo unde nu se propovăduiește și nu se aplică învățătura Sfintei Scripturi, așa cum au propovăduit-o și au aplicat-o

21. *Ibidem*, p. 382.

22. *Ibidem*, p. 134.

23. *Ibidem*, Partea a II-a, p. 29.

24. *Ibidem*, Partea a III-a, p. 120.

Sfinții Apostoli și au interpretat-o Sfinții Părinți, nu se poate realiza ceva vrednic de lăudat²³.

5. Interpretarea Sfintei Scripturi și rugăciunea

În interpretarea Scripturii, o importanță capitală o are rugăciunea. De aceea recomandă ca lecturile din Sfânta Scriptură să fie însoțite de rugăciuni, fiindcă „fac sufletul mai întinerit și mai îmbunătățit, pe măsură ce acesta se simte mai plin de dorul după Dumnezeu.”²⁴ Sfântul Părinte capadocian spune mai departe care este efectul adevăratei rugăciuni, anume: „Înfi-riparea în suflet a unei concepții clare despre Dumnezeu“, care echivalează „cu sălășluirea lui Dumnezeu în noi,“ ceea ce înseamnă că „Îl avem pe Dumnezeu temeinicit în gând.”²⁵

În acest fel „devenim temple ale Duhului, când gândirea statornică la El nu se mai lasă întreruptă de grijile pământești și când cugetul nu se lasă tulburat de patimi trecătoare. Cel ce iubește pe Dumnezeu lasă totul deoparte și se retrage în el, alungând orice patimă care îl ațâță spre necumpătate și săvârșind fapte care duc la virtute.”²⁶

Iată de ce, la citirea și interpretarea Sfintei Scripturi este asociată și rugăciunea, prin care se solicită ajutorul lui Dumnezeu, esențial în înțelegerea și interpretarea textului inspirat.

6. Folosele citirii și interpretării Sfintei Scripturi

Vorbind despre importanța și folosul cercetării Sfintelor Scripturi, într-una din epistolele sale, adresată Sfântului Grigorie de Nazianz, afirmă că „cercetarea Sfintelor Scripturi este calea de căpetenie pentru descoperirea adevărului mântuitor, pentru că în ele ni s-au transmis atât poruncile privitoare la faptele noastre, cât și viețile fericitorilor bărbați care stau în fața noastră, vrednice de a fi imitate ca niște icoane vii ale viețuirii în Dumnezeu. Și astfel, în orice parte simte fiecare creștin că-i lipsește ceva, aici își află, ca într-o farmacie de obște, leacul potrivit pentru boala lui, bineînțeles, dacă

25. *Ibidem*.

26. *Ibidem*.

27. *Ibidem*, p. 119-120.

28. *Ibidem*, p. 120.

29. *Ibidem*, Partea I, p. 183.

va fi hotărât să-și urmeze modelul.³⁰

Sfântul Vasile arată modul în care creștinul se poate folosi cercetând Sfânta Scriptură: „De pildă, dacă îndrăgește cineva fecioria, citește adeseori istoria lui Iosif, învățând din faptele lui cum să se păstreze curat, și anume nu numai să se înfrâneze de la plăcerile trupești, ci și cum să stăruiască mai mult în virtute. Bărbăția o poate învăța de la Iov“, care, deși a pierdut averea, copiii, sănătatea, „a rămas neclintit, păstrându-și tot timpul neîncovoiată credința sufletului său, ci n-a cârtit de mânie nici atunci când prietenii veniți să-l mângâie l-au luat în răs și i-au sporit prin aceasta și mai mult, durerea.“ Alte exemple enumerate, demne de urmat, sunt: David, care s-a remarcat prin blândețe, mărinimie și curaj în războaie, Moise, care s-a distins „prin mânie împotriva tuturor celor care au păcătuit împotriva lui Dumnezeu“, și prin răbdare, când a fost învinuit, „a rădat toate cu seninătate sufletească.“ Mai departe, subliniind seriozitatea lucrării interpretului, compară atenția acestuia în ce privește cercetarea Scripturii pentru realizarea desăvârșirii cu atenția pictorilor care zugrăvesc icoanele după model: „Și peste tot, așa cum pictorii care zugrăvesc icoanele după model își îndreaptă încontinuu privirile spre original, ca să-i poată prinde aidoma trăsăturile, tot așa și cel ce vrea să se desăvârșească în toate felurile trebuie să privească la viețile acestor sfinți ca la niște icoane vii și lucrătoare și să-și însușească bunătățile lor, urmându-le întocmai.“³¹ În Omilie la Psalmul 1, Sfântul Vasile, reluând cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „*Toată Scriptura este insufletă de Dumnezeu și folositoare*“ (I Tim. 3, 16), explică: „De aceea a fost scrisă de Duhul pentru toți oamenii, ca fiecare să luăm din ea, ca dintr-un spital obștesc al sufletelor, tămăduirea pentru propria noastră boală...“. Arată că fiecare carte cuprinde învățături specifice: „Altele ne învață Profetii, altele Cărțile istorice, altele Legea și altele felul de sfătuire al Proverbelor“, subliniind diversitatea învățăturilor ce se desprind din Cartea Psalmilor. Aceasta, „însă, cuprinde ce este folositor din toate: profetește cele viitoare, ne aduce aminte de faptele istorice, dă legi pentru viață, ne învață cele pe care trebuie să le facem... Cartea Psalmilor este o vistierie obștească de învățături bune, dând fiecăruia după sânguința lui, ce i se potrivește. Tămăduiește rănilor vechi ale sufletelor și aduce grabnică însănătoșire celui de curând rănit; îngrijește

30. *Ibidem*, p. 483-484.

31. *Ibidem*, *Partea a III-a*, p. 208.

pe cel bolnav și păstrează sănătos pe cel care nu-i atins de boală; într-un cuvânt, îndepărtează, pe cât este cu putință, patimile care se încuibaseră în multe chipuri în viața oamenilor și face aceasta cu seducție măsurată și cu dulceață, sădind în suflet gând plin de înțelepciune²⁹. Referitor la Cartea Proverbelor, spune că „prin sfaturi, urmărește formarea unui gust duhovnicesc al sufletului, despre care s-a zis: «*Gustați și vedeți că bun este Domnul*» (Ps. 33, 8).“ Dacă citește această carte, omul iubitor de înțelepciune devine mai înțelept deoarece, „pe de o parte, dobândește multe cunoștințe despre dogmele dumnezeiești, iar pe de altă parte, pentru că este instruit cu privire la natura lucrurilor omenești... Proverbele izgonesc în multe feluri viciul și aduc în multe chipuri în locul lui iarăși virtutea; înfrânează limba nedreaptă, instruiesc ochiul cu căutătură vicleană și stricată, nu îngăduie ca mâini nedrepte să aibă stăpânirea în puterea lor, alungă lenea, osândesc poftetele rușinoase, dau învățături cu privire la prudență și bărbăție, laudă castitatea.“ Ca rezultat al acestor învățături, omul devine mai înțelept și manifestă „repulsie față de faptele rele, iar prin înclinarea spre mai bine, ca prin o chemare interioară, capătă dorința binelui.“³⁰ Scriindu-i unei fecioare care a păcătuit, o sfătuiește: „Desigur că în Sfânta Scriptură vei mai găsi mult ajutor împotriva răului tău, multe leacuri care să ducă de la pieire la mulțumire: tainele care înconjoară moartea și învierea, cuvintele despre Judecata cea înfricoșătoare și pedepsele veșnice, învățăturile despre pocăință și despre iertarea păcatelor, tot atâtea pilde despre îndreptare – drahma, oaia, fiul care și-a mâncat averile cu femeile desfrânate, care era pierdut și s-a aflat, mort și a înviat (Luca 15, 4-7; 9-10; 11-32)³¹ Sfântul Vasile evidențiază rolul Sfintei Scripturi în rezolvarea tuturor problemelor duhovnicești ale credincioșilor, cu condiția de a urma întocmai învățăturile ei, să-ți conformezi viața după cuvântul dumnezeiesc, ceea ce nu este prea ușor. În acest sens, îi scrie canonicei Teodora, una dintre colaboratoarele Bisericii: „Oricine poate alege o cale de viețuire potrivit Evangheliei, dar ca să urmărești împlinirea legii până în cele mai mici amănunte și să nu treci peste nimic din ce-i scris acolo, iată ceva ce n-a fost împlinit decât de un număr foarte mic din cei de care am luat cunoștință. Pentru așa ceva îți trebuie o limbă formată și un ochi îndrumat după dorința Evangheliei,

32. *Ibidem*, p. 364.

33. *Ibidem*, p. 450.

34. *Ibidem*, p. 512.

35. *Ibidem*, p. 72-180.

să muncești cu mâinile tale, spre a fi bineplăcut lui Dumnezeu, să-ți miști picioarele și să te slujești de fiecare dintre mădulare așa cum a rânduit de la început Creatorul. Mai trebuie modestie în îmbrăcăminte, grijă în felul cum vorbești cu oamenii, simplitate în hrană, lipsă a tot ce-i de prisos în avere.³² Trăirea după Evanghelie constituie semnul comun al celor care mărturisesc aceeași credință și o dovadă a adevăratei pocăințe. Acest lucru se observă în Scrisoarea „Despre canoane“, adresată episcopului Amfilohiu: „Dacă păcătoșii nu vor să se despartă de năravurile lor, dacă vor să fie mai curând robii plăcerilor trupești, decât robi ai lui Dumnezeu și dacă nu se învoiesc să trăiască după Evanghelie, atunci nu mai există niciun semn comun între noi și ei.“³³ Pentru Sfântul Vasile, „poruncile evanghelice, pe care nici vremea, nici lucrurile omenești și nici chiar loviturile vieții nu pot să le schimbe, ci rămân aceleași și se perpetuează veșnic în forma în care au fost propovăduite de gura cea nemincinoasă și fericită“ a Domnului,³⁴ sunt întremare a „puterilor sale sufletești.“ Lectura și exegeza textului inspirat descoperă adevăratul sens al mesajului divin, de care luând cunoștință credinciosul și trăindu-l, obține mântuirea.

7. Concluzii

Dacă analizăm textele scripturistice comentate de Sfântul Vasile cel Mare, constatăm că el întrunește întru totul calitățile unui exeget desăvârșit.

În primul rând, viața lui ascetică, sfântă, dragostea față de Dumnezeu și față de semeni, cultura teologică vastă, o bogată cultură profană a vremii, cuprinzând cunoștințe de filosofie, retorică, matematică, astronomie, geografie, biologie, botanică etc., toate se întâlnesc în lucrările sale exegetice și nu numai. Utilizând cunoștințele sale teologice și profane în „Omiliile la Hexaimeron“, de exemplu, demontează, rând pe rând, atât teoriile filosofice, cât și ereziile vremii, care circulau cu privire la originea lumii, la Creator, dar și superstițiile, aducând argumente scripturistice, dar și raționale, pertinente.³⁵ Ca și agiografii Sfintei Scripturi, care împlineau întru totul cuvântul lui Dumnezeu în viața lor, și Sfântul Vasile a demonstrat din plin acest fapt și prin opera sa filantropică. Prin urmare, a citi Sfânta Scriptură este necesar

celui interesat de mântuire să se apropie cu credință, având o trăire morală curată, să fie activ în viața Bisericii și dacă se dorește interpretarea, atunci mai trebuie adăugate cunoștințele teologice și profane și odată adevărul descoperit, trebuie aplicat în practică și împărtășit mai departe semenilor, spre a le folosi în vederea desăvârșirii. Așadar, cercetarea Sfintei Scripturi are o importanță capitală în aflarea adevărului necesar pentru mântuire.

Cel care citește și interpretează Sfânta Scriptură are nevoie de o temeinică pregătire intelectuală, dublată de o credință puternică și de o viață morală ireproșabilă, după cum s-a arătat mai sus, pentru a putea fi călăuzit de același Duh Care i-a inspirat pe agiografi. Se recomandă celor începători ca, mai întâi, să citească din Noul Testament și apoi să treacă la Vechiul Testament, după o maturizare intelectuală și duhovnicească.

Ca pregătire pentru cercetarea Sfintei Scripturi, tinerii sunt sfătuiți să studieze scrierile profane, ale căror precepte nu contravin adevărului dumnezeiesc, după exemplul lui Moise și al lui Daniil.

Mesajul biblic este superior oricărei învățături omenești din punct de vedere al autorului, al felului de transmitere și al scopului.

Interpretul trebuie să țină cont de scopul urmărit de Sfânta Scriptură pentru a contribui la „zidirea Bisericii lui Dumnezeu.“

Sfântul Vasile spune că „Dumnezeu a rânduit ca în Sfânta Scriptură să fie cuprins tot ceea ce duce la zidirea și desăvârșirea sufletelor“. În formularea dogmelor, Biserica are ca „arbitru“ Sfânta Scriptură, pe care își întemeiază „toată învățătura de credință“. Sfânta Scriptură trebuie studiată temeinic, fiindcă o simplă citire nu-i suficientă pentru a fi înțeleasă. Pentru a se evita falsificarea adevărului de credință, care conduce la erezie, cercetarea Scripturii nu trebuie făcută după „cugetul propriu.“ Interpretarea Scripturii se va face în concordanță cu felul cum au propovăduit-o și au aplicat-o Sfinții Apostoli și au tălmăcit-o Sfinții Părinți.

Sfântul Vasile acordă o importanță deosebită rugăciunii, prin care interpretul solicită ajutorul dumnezeiesc în descoperirea și înțelegerea adevărului scripturistic.

Foloasele cercetării Sfintei Scripturi, după opinia Sfântului Părinte capadocian, sunt: descoperirea adevărului necesar pentru mântuire, urmarea exemplului unor personalități religio-morale (Iosif, Moise, Iov, David,

Daniel etc.) în lupta cu ispitele și necazurile vieții, posibilitatea trăirii „după Evanghelie“, cu respectarea ei „în cele mai mici amănunte“, viețuirea după Evanghelie, ca semn al unității de credință, aflarea leacului pocăinței („înțeleptul devine mai înțelept“), îndreptarea și sporirea în virtuți, prezentarea învățăturilor religios-morale, care pot fi pentru cel care voiește soluții pentru rezolvarea diverselor probleme de ordin dohovnicesc și trupesc, întremarea puterilor sufletești pentru cel credincios, dobândirea în suflet a unui continuu „gând de înțelepciune“, îndepărtarea de patimi și fortificarea omului virtuos.

Din cele expuse până acum, se desprinde ideea că Sfântul Vasile cel Mare, însumând calitățile unui exeget desăvârșit, a ajuns un profund cunoscător și trăitor al Sfintei Scripturi.

De aceea, el aflând această „comoară dumnezeiască“ consideră de maximă importanță, pentru cei care vor să se desăvârșească, studierea Sfintei Scripturi.

Acest studiu presupune din partea interpretului o vastă pregătire intelectuală, o viață religioasă și o ținută morală ireproșabile. Adevărul mântuitor descoperit trebuie trăit, apoi împărtășit și altora spre „zidirea Bisericii lui Dumnezeu“, dar și apărat cu prețul vieții, model în acest sens fiind însuși Sfântul Vasile cel Mare.

De altfel, înțelegerea și trăirea Cuvântului dumnezeiesc de către Sfântul Vasile cel Mare s-au concretizat în toate lucrările sale, dar în mod deosebit, în opera sa filantropică, operă de referință în istoria Bisericii creștine.